

מקצועות הליבה – ילמדו? או אולי עדיף שבתלמוד יהיה רק תורה? כשאמר משה לפרעה: "גם אתה נתן בידנו זבחים ועולות ועשינו לה' אלקינו... כי ממנו נקח לעבוד אתה ה' אלקינו" (כד-כו), האם זה מתיישב עם הציווי: "ובחוקותיהם לא תלכו" (ויקרא יח, ג)? "גם אתה נתן" ביאר הרמב"ן שזה היה סתם לשם חיזוק, אבל משה לא התכוון לקחת. האבן עזרא דוקא מבין שמשה חייב את פרעה לתת. הגמרא בעבודה זרה (כד, א) אומרת: "קודם מתן תורה שאני". המחלוקת הזו מתייחסת להסתייעות ממקורות שליליים לעבודת המקדש. מה יהיה במקרים של חול, בקרים של חיי היום יום?

המהר"ל מפרגא מביא כתשובה את דברי הגמרא בברכות (נח, א): "הרואה חכמי אומות העולם אומר ברוך שנתן מחכמתו לבשר ודם". המדרש איכה רבה (פרק ב): אם יאמר לך אדם יש חכמה בגויים תאמין... אם יאמר לך יש תורה בגויים אל תאמין". הרמב"ם אומר כי מה שאמרו חכמי אומות העולם במה שהוא תחת גלגל הירח יש לשמוע להם, כי היו חכמים בעולם הטבעי. אבל מה שאמרו במה שהוא למעלה מגלגל הירח, שזהו מה שאחר הטבע אין לשמוע להם.

המסקנה של המהר"ל מכל האמור לעיל: "ואם כן מזה נראה כי יש ללמוד חכמת האומות, כי למה לא ילמד החכמה שהיא מן ה' יתברך, שהרי חכמת האומות הם גם כן מן ה' יתברך, שהרי נתן להם מחכמתו יתברך... וזוהו נלמד כי כל דבר שהוא לעמוד על מהות העולם יש לאדם ללמוד, ומחויב הוא בזה, כי הכל מעשה ה' הוא ויש לעמוד עליהם ולהכיר על ידי זה בורא" (נתיבות עולם – נתיב התורה פרק יד). ועל כולם: "פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהן של אומה זו (רומי): תקנו שווקים, תקנו גשרים... רבי יוסי שתק, נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר: כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן..." (גמרא שבת לג, ב). רבי שמעון בר יוחאי מתנגד ללמוד מאומות העולם כי הם עושים זאת לטובת עצמן. דעתו של רבי יהודה היתה, שגם אם מעשים אלה נוצרו מלכתחילה שלא ממקור קדושה ולא לטובת ישראל, מכל מקום תקון השווקים, הגשרים וכו' הם מרכיבים של כלכלה, תקשורת, מסחר, בריאות וכו', שהם מרכז הפעילות יום יומית של האדם, ואין עם ישראל צריך להימנע מלהזדקק להם ולנצלם לקידום המטרות של החברה היהודית הישראלית.

אם נציב את החינוך היהודי הערכי כיעד ובראש מעיינינו נוכל ללא חשש להזדקק לדברים החיובים שבחכמת העולם, ונוכל, עם ערכים יהודים, להסתייע במקצועות הליבה לבניינה של האומה היהודית, של החברה הישראלית בארץ ישראל.

לכל לקוחותינו

לקראת פורים

מחר אולני האן fe פנס

אולני האן מיוחדים בטעמים שונים

מתמחים בייצור של דברי מאפה בשיטה חדשנית - ב"טעם של פעם"

סניפי הרשת:
אור יהודה: ההגנה 12, טל: 03-6045412
חולון: המרכבה 73, טל: 03-5507077
תל-אביב: יגאל אלון 126 "קופי שופ", טל: 03-6964865
גבעתיים: כורזין 5, טל: 03-5713554
ויצמן 24 "קופי שופ", טל: 03-5718348
תפוצות ישראל 6 "קופי שופ", טל: 03-5713554

זאוו"ת דע"א

נפש, אירוח ותרבות | ארגון שבתות עיון ושבת חתן

<p>מלון כינר גליל</p> <p>שבת זמור/פר' תצווה "ההומור היהודי"</p> <p>חמישי-שבת</p> <p>יא-יג אדר תשע"ג</p> <p>21-23/13</p>	<p>מלון רמדה ירושלים *5</p> <p>מטעם תור פלס</p> <p>שבת שירה וחזנות, פר' בשלח</p> <p>קונצרט חזנות + טיול + טיש חסידי, חמישי-שבת.</p> <p>יג-טו בשבט תשע"ג.</p> <p>24-26.1.13</p>	<p>בית הארחה רמות שפירא</p> <p>פסח</p> <p>שני מנינים</p> <ul style="list-style-type: none"> שיעורים הרצאות ופעילויות. ברכה נפרדת פעילות לילדים תוכנית אומנותית. <p>לילה 8 חנים לנרשמים ל- 7 לילות.</p> <p>סדר מרכזי בעריכת הרב בנימין מונק מנהל "מכון ירושלים לחזנות"</p> <p>אפשרות לסדר פרטי.</p> <p>שיעורים, הרצאות</p> <p>• תיקון ליל שבעות</p>	<p>בית הארחה בית נגן ירושלים שבתות עיון ומפיש</p> <p>שבת שירה / פרשת בשלח</p> <p>בנוסח יהודי מרוקו</p> <p>יד-טו בשבט תשע"ג. 25-26.1.13</p> <p>בשיתוף הקרן לזיכרון לואיז ווסרמן ווי"ז</p> <p>שבת החודש / פרשת ויקהל - פקודי</p> <p>כ-כז באדר תשע"ג. 8-9.3.13</p> <p>שבת הגדול / פרשת צו</p> <p>יא-י"ב בניסן תשע"ג. 22-23.3.13</p>
--	---	--	--

שמעון: נייד 052-3611441 פקס 08-9268663

העלון מוקדש לזכר ולע"נ בעלי, אבינו וסבינו

יעקב שמעון יוסף בן אליהו חיים כהן ז"ל,

נפטר ב-י"ח בשבט תש"ע. יהי זכרו ברוך!

ענג שבת

פרשת: בא - בשלח

ז' בשבט ה'תשע"ג (18.01.2013)

עלון מס' 8 (1082) (שנה עשרים ושבע)

יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים

מכות מצרים פרק בחינוך

נאמר בפרשתנו "בא אל פרעה כי אני הכבדתי את ליבו למען שיתי אותותי אלה בקרבנו. ולמען תספר באוזני בנך ובן בנך... ה' שולח את משה אל פרעה להתרות בו שישלח את עם ישראל ואם לאו ימשך להכות אותו במכות קשות וחזקות יותר. וה' מודיע למשה מראש שפרעה לא ישמע לאזהרותיו כי הוא הכביד והקשה את ליבו על מנת שלא ישמע ויקבל את שאר המכות.

שואלים המפרשים לכאורה כיון שנשללה מפרעה הבחירה החופשית אם כן איך אפשר להעניש אותו על מה שאין לו אפשרות לבחור אחרת, הרי כל הסיבה שניתן להעניש את האדם על מעשיו הרעים היא מפני שהוא אדם בעל בחירה, והיה באפשרותו לבחור בדרך הטובה והוא שמע בקול יצרו הרע ובחר בדרך הרעה? ההסבר לכך הוא שהמכות לא באו רק כעונש לפרעה על השעבוד. אלא בעיקר כדי ללמד לקח את פרעה ודרכו גם את עם ישראל מי השליט על העולם ומי קובע את המהלכים בעולם. עם ישראל במצרים הגיעו לשפל ושקעו במ"ט שערי טומאה כדי לנער אותם מהטומאה הראה להם ה' את הניסים הגדולים שבכך ראו את כוחו של הבורא והאמינו בו ובכך הכשיר אותם למתן תורה.

האברבנאל מסביר שמטרת המכות הייתה לחנך את פרעה שכפר בשלושה עניינים יסודיים א. שאמר "לא ידעתי את ה'" ולכן נאמר ב שלוש מכות הראשונות למען תדע כי אני ה'. ב. כפר בהשגחת ה' על הברואים ועל כך אמר לו ה' בשלוש מכות השניות "כי אני ה' בקרב הארץ" ג. כפר ביכולת ה' לשנות את הטבע. ועל כך נאמר "כי אין כמוני בכל הארץ". עיין שם באריכות. נמצא שמטרת המכות היא לא רק הענשה אלא סוג של חינוך לאמונה בבורא.

מהאמור לעיל אנו למדים על מטרת המכות אך עדיין צריך להבין למה פרעה צריך לסבול את כל המכות אם נמנעה ממנו האפשרות לחזור בתשובה?

משיב על כך הרבי מליובאוויטש שעניין זה דומה למה שמבואר בתניא על מאמר חז"ל האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לחזור בתשובה. בפשטות נראה שהכוונה בזה שמי שאומר כך אין לא אפשרות לחזור בתשובה על חטאו. אך בתניא מסביר זאת שאין הכוונה שלא מקבלים את תשובתו אם חזר אלא שלא מסייעים (מספיקין) בידו לחזור בתשובה, אך אם דחק ועשה תשובה מקבלים את תשובתו. כעין זה גם אצל פרעה מפני חומרת חטאו הכביד ה' את ליבו שיקשה לו לחזור בתשובה אך אם היה מתאמץ יותר יכל לדחוק ולחזור בתשובה ולשלוח את היהודים ועל כך נענש.

נמצאנו למדים מהנ"ל שההכנה הבסיסית לקבלת התורה באופן בנימי שהתורה תיקלט אצל האדם בבחינת "ותורתך בתוך מעי" יש לחזק את האמונה בבורא ובשליטתו על כל מה שנעשה בבריאה וכל מה שמתרחש בעולם בא אך ורק מכוחו וברצונו של הבורא, ורק אז יכול האדם להתגבר על כל הקשיים שעומדים בדרכו. וזו בעצם הסיבה המרכזית שלשמה הבורא היכה את מצריים בעשר מכות ולא נתן להם מכה אחת חזקה שישלחו את עם ישראל כדי להחזיר בנו את ההכרה שבכל האופנים ובכל הברואים יד הבורא היא השלטת.

יתן ה' יתברך שנזכה לקיום היעוד כימי צאתך מארץ מצריים אראנו נפלאות בביאת גואל צדק במהרה.

<p>העלון מוקדש לזכר ולע"נ גיטל מרים טובה רנד ז"ל, שנפטרה ב-ט' בשבט תשס"ח. יהי זכרה ברוך!</p>	<p>העלון מוקדש לזכר ולע"נ ר' ישראל בן מנחם מנדרובסקי ז"ל, נפטר ב-ט' בשבט תשמ"ז. יהי זכרו ברוך!</p>
---	---

<p>העלון מוקדש לזכר ולע"נ מרת נעמי מר ז"ל, נפטרה ב-י"ט בשבט תש"ג. יהי זכרה ברוך!</p>	<p>העלון מוקדש לזכר ולע"נ מרת יצחק שלמה בן גרשון הלוי לדרהנדלר ז"ל, נפטר ב-י"ח בשבט תשס"ח. יהי זכרו ברוך!</p>
---	--

מועדי השבת בא ער"ש מוצ"ש

יום -	17.40	16.25
ת"א	17.42	16.39
ח'פ"ה	17.40	16.29
ב"ש	17.44	16.43
אילת	17.42	16.36

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת בא - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	5.05 - 5.06
זמן הנחת תפילין	5.35 - 5.36
הנץ החמה (מישור)	6.39 - 6.41
הנץ החמה (הנראה)	6.44 - 6.47
ס"ז ק"ש מג"א	8.29 - 8.29
חצות היום	11.53 - 11.52
מנחה גדולה	12.24 - 12.22
שקיעת החמה	17.08 - 17.02
צאת הכוכבים ב'	17.58 - 17.52

דף יומי: שבת קח - קיד

מועדי השבת בשלח ער"ש מוצ"ש

יום -	17.46	16.31
ת"א	17.48	16.46
ח'פ"ה	17.46	16.35
ב"ש	17.50	16.50
אילת	17.48	16.43

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת בשלח - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	5.02 - 5.04
זמן הנחת תפילין	5.32 - 5.34
הנץ החמה (מישור)	6.35 - 6.39
הנץ החמה (הנראה)	6.40 - 6.44
ס"ז ק"ש מג"א	8.28 - 8.29
חצות היום	11.53 - 11.53
מנחה גדולה	12.25 - 12.24
שקיעת החמה	17.14 - 17.09
צאת הכוכבים ב'	18.04 - 17.59

דף יומי: שבת קטו - קכא

לזמנים נוספים בכל הארץ שלח את המילה "זמן" ובקשתך למספר 1315.

לדוגמא: "זמן שקיעה מחר בטבריה" את העלון ניתן למצוא באתר www.yeshiva.org.il

וגם באתר מרשתת בקטגוריית עלוני שבת ב"מדיע יהודי" www.moreshet.co.il

יו"ד העמותה והעורך עו"ד שמואל כהן כתובת: רח' בלוד 3, ת"א

טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054

דוא"ר: smulady@netvision.net.il

דפוס: אקסטרו פרינט 50-54-50 1700

העלון מוקדש לזכר ולע"נ **ישראלה (אלה)** בת גרשון הוטרר ז"ל, נפטרה ב-כ' בשבט תשע"ב. יהי זכרה ברוך!

דיני השבוע ומנהגיו

שבת פרשת בא

הפטרה: "הדבר אשר דבר ה'" (ירמיהו מו, ג).

שבת שירה, טו בשבט, פרשת בשלח

הפטרה: "ודבורה אשה נביאה" (שופטים ד, ד). הספרדים מתחילים: "ותשר דבורה" (פרק ה' א).

אין אומרים אב הרחמים ואין מזכירים נשמות.

במנחה אין אומרים "צדקתך".

נוהגים לאכול מיני פרי האילנות, מפירות ארץ ישראל.

עמידה ב"שירת הים"

השולחן ערוך (אורח חיים סימן קמו סעיף ד) כתב, ש"אין צריך לעמוד מעומד בעת שקורין בתורה". הרמ"א במקום הוסיף: "יש מחמירין ועומדין". במשנה ברורה (שם ס"ק יט) הביא פוסקים שהכריעו כדעת השולחן ערוך, שאין חובה לעמוד בשעת קריאת התורה, אך, יש בזה משום הידור.

כיום מקובל בציבור כן לעמוד בקריאות מסוימות – בקריאת עשרת הדיברות (דווקא לגבי קריאת זו חזקו דברי המעוררים על העמידה בה בלבד), בקריאת שירת הים, בתענית ציבור כשבעל הקריאה קורא י"ג מידות, וכן בסיומי החומשים נוהגים לעמוד לקריאת הפסוק האחרון של החומש.

למעוררים על מנהג זה, טענה חזקה שהרי נראה כאילו קריאה שעומדים בה יש בה חשיבות יתירה, והרי אין מקום להעדיף חלק מסוים בתורה על פני שאר דברי התורה. וחז"ל אמרו דברים חמורים כלפי מי שמשבח שמועה אחת על פני שמועות אחרות, וכך אמרו (עירובין סד, א) "כל האומר שמועה זו נאה, וזו אינה נאה – מאבד הונה של תורה", ופירש רש"י הונה של תורה – "כבוד של תורה, וסופה להשתכח ממנו".

לכן, וכדי להמעיט מההבחנה בין קריאה לקריאה, מוטב לעמוד לפחות בכל העליה, שבה הפוסקים שנוהגים לעמוד בהם. לגבי "שירת הים" בפרשת בשלח – יש לעמוד מתחילת הקריאה לרביעי ועד חמישי.

ט"ו בשבט – ראש השנה לאילנות.

"ארבעה ראשי שנים הם: באחד בניסן ר"ה למלכים ולרגלים, באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, ר' אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי. באחד בתשרי ראש השנה השנים ולשמיטין וליובלות לנטיעה ולירקות. באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בחמשה עשר בו" (משנה ראש השנה ב, א). היום נוהגים בט"ו בשבט, לפי שיצאה בת קול ואמרה "הלכה כבית הלל" (גמ' ר"ה יד, ב).

מאי טעמא? מהו הטעם שבאחד בשבט הוא ראש השנה לאילן, שואלת הגמ' (ראש השנה יד, א) (התוספות מסביר במקום שהגמרא נקטה את בית שמאי מפני שהיא הדעה המוזכרת ראשונה במשנה, אבל הגמרא מתכוונת לפרש אף את דברי בית הלל שמדובר על ט"ו בשבט). ועונה הגמ': "אמר רבי אלעזר, אמר רבי אושעיא: הואיל ויצא רוב גשמי השנה", ואז מגיע זמן חנטת האילן. ומקשה הגמ' בהמשך (טו, ע"א) אם היתה שנה מעוברת (כמו השנה) – מהו? כלומר, אימתי הוא ראש השנה לאילנות בשנה מעוברת? הריטב"א מסביר את השאלה כך: בשנה מעוברת בדרך כלל משתנים סודי בראשית, וחנטת האילנות נעשית באדר ראשון, לכן מתעוררת השאלה. עונה הגמ' "הלך אחר רוב שנים" – רוב השנים אינן מעוברות ולכן תמיד יהיה בט"ו בשבט.

ט"ו בשבט ראש השנה לענין מעשרות פירות האילן, שאין מעשרים מפירות שגדלו לפני כן על הפירות שגדלו אחר כך. וכן לענין ערלה ורבעי, נגמרת השנה בט"ו בשבט ולא באחד בתשרי. יש אומרים שגם לענין פירות שביעית, הפירות שחנטו עד טו בשבט של שנה שמינית, נחשבים כשל שמיטה.

אחד באלול, אחד בניסן וט"ו בשבט ימי חול רגילים. מדוע בט"ו בשבט עושים בו שינוי של קצת יו"ט? לפי שיש בו מעין שבח ארץ ישראל. ביום זה מתחדש כח האדמה שבארץ ישראל להניב תנובתה, להוציא פירותיה ולהראות שבחה של: "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון, ארץ זית שמן ודבש" (דברים ח, ח).

ברכה ראשונה ואחרונה על מאכל

שבעת המינים: חיטה, שעורה, גפן, תאנה, רימון, זית, תמר. את מצוות הביכורים צריך לקיים מפירות חשובים והם שבעת המינים. גם בברכות יש להן קדימות. קל לזכור סדר קדימות הברכות באמצעות ראשי תיבות: **מג"ע א"ש מוציא – מזונות, גפן, עץ, אדמה, שהכל**.

דיני קדימה בשבעת המינים: המשנה ברכות (מ, ע"ב): "היו לפניו מינין הרבה, ר' יהודה אומר: אם יש ביניהן מין שבעה עליו הוא מברך. וחכמים אומרים: מברך על איזה מהן שירצה". הגמרא (דף מא, ע"א) מסבירה: "אמר עולא מחלוקת בשברכותיהן שוות דרבי יהודה סבר מין שבעה עדיף ורבנן סברי מין חביב עדיף אבל בשאין ברכותיהן שוות ד"ה מברך על זה וחזרו ומברך על זה". ובהמשך: (שם גם בעמוד ב): "רב יוסף ואי תימא רבי יצחק כל המוקדם בפסוק זה מוקדם לברכה שנאמר 'ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון ארץ זית שמן ודבש', ופליגא דרבי חנן דאמר רבי חנן: כל הפסוק כולו לא נאמר בשביל סדר קדימה אלא לשיעורין..." (שיעור לטומאה, לאיסור אכילה וכד').

לדעת הרמב"ם: מקדים בברכה את החביב (הלכות ברכות פרק ח הלכה יג).

השולחן ערוך (סימן ריא) בסעיף א' פסק ששבעת המינים קודמים. בסעיף ב': אם הביאו לפניו פירות משבעת המינים והם נמצאים על השולחן ורוצה לאכול מכולם, הסדר לענין קדימה בברכות הוא: זית, תמר, ענבים או צימוקים, תאנה, רימון. והביא כאן את סברת הרמב"ם: משמע שמרן פוסק לא כהרמב"ם כי הרבה פוסקים חולקים על הרמב"ם והם: בה"ג, ר' יונה, תוספות, ראב"ן, רשב"א, מרדכי, סמ"ג, רא"ש וטור.

במשנה ברורה (בס"ק ד') פסק: שאפילו אם הפרי של שבעת המינים הוא חצי פרי, גם כן מקדים לברך עליו.

ליל ט"ו בשבט שחל בשבת

בליל ט"ו בשבט השנה שחל להיות בשבת, רצוי שארוחת שבת תערך כרגיל. אחרי הקידוש יטול ידיו יאכל פת וסעודת שבת ויברך ברכת המזון. אחרי ברכת המזון יסדר: מזונות, יין, זית, תמר, ענבים, צימוקים, תאנים, רימונים. וכשמברך על הזית יכוון לפטור את כל פירות העץ שיאכל, ואח"כ יאכל פרי אדמה ויכוון לפטור כל פרי האדמה שיאכל. נראה שכדאי אחרי אכילת פרות העץ לברך ברכה אחרונה מעין שלש ואז יקח פרי האדמה ויברך עליהם.

ברכה אחרונה יש התייחסות מיוחדת לשבעת המינים. כאשר על לחם מברכים 4 ברכות של ברכת המזון, ועל שבעת המינים מברכים ברכה אחת מעין שלוש שמזכירה את עיקר עניני ברכת המזון, ועל כל שאר הפרות מברכים את הברכה הפשוטה יותר בורא נפשות.

נקודת מבט על הפרשה

שלא יצא מחוץ לתחום בשבת – עירוב שבת

"אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" צרכי החיים ודאגתם הוא שיש צורך לנוע ממקום למקום. ענינה של השבת היא דוקא המנוחה. אל לאדם להתעסק בדברי חול בשבת וביום טוב אלא ינוח יעסוק בענג שבת ובתלמוד תורה. לכן, נקבע איסור לצאת בשבת, מחוץ לתחום שאותו קבעו, שאם הלכת יותר מכך, ביטלת מצוות מנוחה בשבת ועברת על איסור יציאה מחוץ לתחום. שטח זה הוא בדרך כלל 2,000 אמה (מודדים לפי צעדי אדם. יוצא שזה בין 910 מטר ל-1 ק"מ) לכל כיוון מחוץ לגבול השטח בו נמצא בשעת כניסת השבת. ניתן להגדיל את שטח תחום שבת בכיוון אחד עד ל-4000 אמות על ידי תיקון עירובי תחומין. מקור תחום שבת בצויו של משה את בני ישראל לא לצאת מחוץ למחנה ישראל במדבר כדי ללקוט את המן ביום השבת: "ואו, כי ה' נתן לכם את השבת, על כן הוא נתן לכם ביום הששי, לחם יומים, שבו איש תחתיו, אל יצא איש ממקומו, ביום השביעי" (טז, כט).

קיימת מחלוקת על תוקפו של מצוה זו. לשיטת התלמוד הבבלי, אין לאיסור מקור מהתורה אלא הוא גזרת חכמים והפסוק שבפרשת בשלח רק אסמכתא לכך. התלמוד הירושלמי מבסס את האיסור על הפסוק שבפרשה ולכן קובע שתחום שבת הוא מדאורייתא, ונתחמתו אלפיים אמה הוא מגזירת חכמים. הרמב"ם (הלכות שבת ב) פוסק כדברי הירושלמי. בערוך השולחן (אורח חיים שצג, ב) מזכיר פוסקים רבים אחרים שפסקו כדעת הבבלי, שאין איסור תחומין מהתורה אלא מדרבנן.

ריבוע התחום: על מנת למדוד את תחום השבת לאדם שנמצא במקום יישוב, יש למדוד קודם את גבול שטח העיר, גבול שממנו מתחילים למדוד את מרחק 2000 אמות. אם העיר עגולה (או לא סימטרית), "מרבעים" את העיר, דהיינו מחשבים את שטח העיר כאילו היא ריבוע או מלבן, בהתבסס על הבתים הקיצונים שממוקמים על פיאות המרובע, ומודדים את תחום השבת מחוץ למרובע. חז"ל קבעו שמקום שבינתו של האדם הוא מרובע, וכן תחום השבת שלו מרובע. היינו שאם אדם שבת בשדה ומקומו הוא ארבע אמות, אין מודדים את מקומו בעיגול שקוטרו ארבע אמות, אלא מקומו הוא ריבוע של ארבע אמות, באופן שהוא מרוויח את הזוויות. (משנה עירובין ג, א). הלכה זו שמרבעים את העיר נלמדת מהשטח שנתנו ללוויים מחוץ לעריהם, כך נאמר: ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים אמה באמה, ואת פאת ארבע אלפים אמה באמה, ואת פאת ים אלפים באמה, ואת פאת צפון אלפים באמה והעיר בתוך". (במדבר לה, ה).

כלים ובהמה: שבייתתם על בעליהם, אסור להוציא אותם מחוץ לתחומם, אפילו על ידי אדם אחר שלו תחום שבת אחר. אם בעל הבהמה או החפץ מסר אותם לאדם שיטפל בהם, הבהמה והכלים נחשבים שעברו לרשותו של המקבל, ותחום השבת שלהם יהיה תחום השבת של המקבל. דין זה הוא גם במקרה והמסירה הייתה באמצע השבת, ובתנאי שבעל הבהמה או החפצים תכנן למסור את חפציו לאחר עוד לפני כניסת השבת.

הדין בתוך הערים כיום: כבישים שבתוך עיר שרוחבם יותר מ-64 מטר, אם הם חוצים את כל העיר, יוצא שהם מחלקים אותה לשני חלקים, ויש לחשב את תחום השבת לכל חלק בנפרד. למשל, נתיבי איילון חוצים את תל אביב לשתי ערים, אלא מאחר וקיים "עירוב" שמקף את כל תל-אביב והערים הסמוכות לה, הרי שה"עירוב" מחבר את כל החלקים יחד. בנוסף לכך, גם כאשר יש כביש רחב שחוצה את העיר, אם ריבועי שני החלקים שמצידי הכביש מתחברים, הרי שהם נעשים כתחום אחד, ויוצרים להם ריבוע אחד משותף.

היוצא מתחום שבת: יצא במזיד או יצא בשוגג, הפסיד את תחומו, ואין לו אלא ארבע אמות בלבד (שולחן ערוך תה, א). ואם היה צריך לנקבו, התירו לו ללכת למקום שיוכל להתפנות בצניעות, ואחר כך יוכל להתרחק מעט ממקום שהתפנה עד שלא יגיע אליו ריח רך באופן שיוכל לומר דברים שבקדושה. ומשם לא ילך יותר מארבע אמות (שולחן ערוך תו, א). אם יצא מתחום שבת והגיע לתוך מקום

שמוקף מחיצות או "עירוב" – אם יצא במזיד, אין לו אלא ארבע אמות, ואפילו היה בתוך בית, לא יצא מחוץ לארבע אמות. ואם יצא בשוגג או בעל כורחו – רשאי להלך בכל המקום המוקף (שולחן ערוך תה, ו, בבאור הלכה 'אבל'). היוצא מתחום שבת כדי להציל נפשות, תקנו חכמים שכאשר יגמור את פעולת ההצלה, יש לו אלפיים אמה לכל רוח. ואם תחומו החדש נפגש עם תחומו הקודם, רשאי לחזור למקומו, ויש לו תחום ביתו כאילו לא יצא (עירובין מד, ב).

עירוב תחומין: ניתן לשנות את גבולות תחום השבת באופן אישי ולהאריך באלפיים אמה לכל כיוון, ע"י הנחת שני תבשילים במקום מסוים, ומתן הצהרה פורמלית על שבייתתו במקום זה, ואז יש לו אלפיים אמה מאותו מקום. הערוב נעשה בתוך תחום השבת המקורי.

בדרכי חייני

לעילוי נשמת הרב אורי דסברג ז"ל

תופעה יפה, מעודדת ומחזקת הינה השיתוף שמגלים הקוראים והתגובות שלהם למאמרים. תודתנו להם. תגובות רבות קיבלתי לדברים שכתבתי על חציית הכביש באור אדום, או מה שנקרא גניבת רמזו. תגובה מעניינת היתה של בחור צעיר שקיבל לפני זמן לא רב רשיון נהיגה. הוא סיפר לי שביום ראשון לאחר קריאת העלון רצה לנהוג כבימים ימימה ולהספיק לחצות את הרמזור באור צהוב. שני מכשולים היו לפניו. המרוק מהצומת ומכונית שנסעה לפניו. הוא נזכר במאמר ועצר רגע לפני המעבר. המענין הוא, כך סיפר, שהוא הספיק לראות את המתרחש באותו רגע בצומת. נהג הרכב שמשמאלו חצה באור אדום וכמעט התנגש ברוכב קטנוע וברכב שבא מהצד (הם עברו באור ירוק). איזה מזל, איזו תאנה קטלנית נמנעה בשניה אחת, הרי נהג הקטנוע ודאי היה נהרג מפגיעת הרכב שחצה באדום. "כך בשניות אלה הבנתי את מה שכתבת. צריך לראות כדי להבין". לצערנו יש כאלה שצריכים לחוות את הארוע כדי להבין. הבעיה כאן אינה שיבושים בכביש ולא תאונות מח עליון. יש כאן השפעה למעשי אדם.

ניתן לשנות הרגלים, ובדאי הרגל שלילי שתוצאותיו מי ישרונו. אפילו פרעה אשר הכביד את ליבו ידע, גם אם זה מפחד, לשלוח את ישראל ולהנצל ממותו. "מי ה' אשר אשמע בקולו...". אמר פרעה למשה, ובהמשך הכביד את לבו למרות המכות הנוראות שקיבל, ובאחריתו, רק מתוך פחד מוות נותר לשלוח את בני ישראל. הנה פחדו של פרעה להיפגע אילץ אותו אף ללוות בעצמו את ישראל בצאתם ממצרים, "ויהי בשלח פרעה..." (בעצמו). הוא ביקש להיות בטוח שהם יוצאים. לוי זה של פרעה עשה רעש גדול בשמים ומעשה זה זיכה את עמו שהזהירו בני ישראל "לא תתעב מצר"...

חלק טוב וקטן כמו לוי היוצאים זיכה את הרשע פרעה במטמון יקר – "לא תתעב מצרי". בהחלטה, אמנם בגלל פחד, אבל החלטה של רגע, בהחלטה נכונה, קנה פרעה מליץ בשמים על עמו. "אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו" (איוב לג). מספיק מליץ אחד שיראה שיש בכוחו של אדם להיות ישר ולעזוב דרך רשע כדי להינצל ביום הדין.

נכון קשה לשנות הרגלים, גם אם הם רעים ומזיקים. לפעמים צריך עבודה רבה לכך ואולי גם זמן. "ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא" (ג, ז). אי אפשר לנהל מדינה מיד אחרי שיצאת משיעבוד ארון. זה לוקח זמן והיה קשיים בדרך, אבל אפשר להתגבר על היצר הרע ולהכניעו. בעומדם בכניסה לארץ ישראל, רחוק בזמן ובמקום ממצרים, קשיי המדבר הובילו להכרה שהמלחמה בכניסה לארץ, המלחמה ביצר שיבחר אולי לא להילחם, הכריעו את המערכה. בסופו של דבר קורצת לאדם יותר האפשרות לבחור בתוצאה הסופית הטובה, גם אם הדרך לכך קשה. עדיף להגיע חי, שלם מכל פגע ובשלום גם אם זה יהיה בעוד דקה מאשר לאבד את החיים בשניה. חכם גם ירצה להתרחק מן הנסיון והחשש שלא רק גונב הרמזור באדום יפגע רעה כל אלה שנכנסו לצומת כדין ובאור ירוק עלולים לשלם מחיר כבד. נהג אל תעצמו היני מראות ברע. סע בעיניים פקוחות, וציית לאור המתחלף ברמזו, והצלח חיים.